

Clown eller konsult?

Om korsbefruktning mellan konst och ekonomi

EMMA STENSTRÖM, docent och biträdande rektor vid Handelshögskolan i Stockholm. Tidigare gästprofessor vid Konstfack, snart aktuell med antologin *Kreativt kapital – Om kulturella och kreativa näringar på Volante förlag.*

Konst, kultur och humaniora å ena sidan, företagsekonomi å den andra; jag har alltid försökt kombinera de två, i forskning såväl som undervisning. Det har varit fruktbart, men inte alltid lätt. För trots allt handlar det, åtminstone delvis, om två olika kunskapsområden, två olika kunskapskulturer.

På ett personligt plan har jag älskat rörelsen mellan de två. De år då jag parallellt har undervisat på Handelshögskolan i Stockholm och Konstfack, har jag njutit av att sätta samma bok, fallstudie eller fråga i händerna på de olika studentgrupperna och se hur de tar sig an uppgiften. Det enda tråkiga är att resultatet alltför ofta har blivit förutsägbart.

Grovt generaliserat har de blivande ekonomerna respektive de blivande konstnärerna, konsthantverkarna och formgivarna ofta reagerat på helt motsatt vis. Den normativa läroboken som älskats av ekonomerna för att den är ”tydlig och konkret”, har avskytts på Konstfack för att den är så ”förenklad och ointressant”. Medan ekonomistudenterna har ägnat sig åt att hitta exempel på utvecklingen, har konstfackstudenterna tagit tankarna som utgångspunkt för att hitta nya sätt. Det är som om de förstnämnda har velat praktikpröva de teoretiska tankarna, medan de andra har använt dem som en språngbräda för att skapa nya praktiker. Lite skämtsamt brukar jag säga att medan handelsstudenterna ser bakåt, mot den beprövade erfarenheten, ser konstfackstudenterna gärna framåt.

För att inte tala om vad som händer när man närmar sig ämnet entreprenörskap. Handelsstudenterna börjar inte så sällan utifrån; de hittar ett tomrum på marknaden och bygger sedan sina affärsplaner utifrån det. Men

när jag frågar dem om det är just det tomrummet de vill ägna sitt liv åt att fylla, har de inte alltid ett svar. Den frågan har de inte ställt sig.

Konstfackstudenterna gör tvärtom; de vet precis vad de vill och varför de vill det, men de slarvar ibland med analyserna. Inte så sällan tror de, utan att riktigt ha undersökt det, att de är ensamma om sin idé, och ofta har de ingen aning om sådant som prisbild och annat, som kan vara bra om man ska skapa hållbara affärsmodeller.

Samtidigt finns det förstås också likheter mellan grupperna, inte minst i deras driv och ständiga önskan om att handla; agera snarare än att enbart reflektera.

Just kombinationen av att på ett plan vara lika, och på ett annat komplettera varandra, gör att det är vansinnigt kul att sätta ihop de två grupperna och låta dem lära av varandra.

De senaste tre åren har till exempel vi på Handelshögskolan samarbetat med Dans- och cirkushögskolan samt Cirkus Cirkör kring en gemensam kurs för ekonomistudenterna och cirkusartister. Under fem veckor har studenterna fått såväl teoretiska lektioner som praktiska övningar. De har fått bidra med kunskaper till varandra. Cirkusartisterna har tränat handelsstudenterna i sådant som att stå på scen, improvisera, samarbeta, med mer, alltmedan handelsstudenterna har hjälpt till att hitta nya arenor för artisterna, förpacka deras kunskap och ta fram affärsplaner och liknande. På så sätt har båda grupperna fått möjlighet att se vad de kan bidra med på andra arenor än de traditionella, samtidigt som de också fått nya perspektiv på den egna verksamheten.

Viktigast av allt har dock själva mötet varit. Inte minst vittnar handelsstudenterna, som fått skriva essäer om sina erfa-

renheter, om att diskussionerna ofta tagit en närmast existentiell karaktär. Vad är det som gör att man väljer att bli clown kontra konsult? Vad får en att riskera livet i en trapets, och hur förhåller sig det risktagandet i näringslivet? Hur balanserar man på en lina, och i livet?

Att läsa dessa essäer visar inte minst på brister och svagheter i den traditionella ekonomiutbildningen. Enligt studenterna saknas till exempel utrymme för mer existentiella frågor om mening och syfte med det man gör. Därmed är det också svårt att hitta sina egna drivkrafter. Risker är något man lär sig att undvika och kreativitet uppmuntras sällan, trots att alla talar om hur viktigt det är.

En del av diskussionerna kom att handla om varför man valt att bli ekonom respektive artist. Motivationen att läsa på Handelshögskolan var inte sällan extern; man gjorde det för att man hade höga betyg och för att vara säker på att få arbete med hög lön. Återigen handlade det alltså om något som kom utifrån, snarare än inifrån. Alltmedan cirkusartisterna inte hade valt att bli artister för att det gav status eller något sådant, utan för att de älskade att utöva sin konst. Deras drivkraft eller motivation kom främst inifrån.

Just detta tog många av handelsstudenterna fasta på och ägnade sedan tid åt att fundera över vad de själva hade ett passionerat förhållande till. Några startade till och med egna företag efter kursen, för att få ägna sig åt det som de själva brann för. Lustigt nog, och tvärtemot hur det brukar låta i det politiska samtalet, var det alltså inte ekonomerna som lärde artisterna att tänka entreprenöriellt, utan snarare tvärtom.

Därför är det förvånande att höra hur man i det politiska samtalet resonerar kring entreprenörskap i konstnärliga ut-

bildningar; som om det skulle handla om att lära sig att starta företag, sköta bokföring och skapa affärsplaner, och att det skulle vara ekonomer som står för den viktigaste kunskapen. Det är kanske en aspekt, men det är knappast den viktigaste.

Själv har jag valt att bygga mina entreprenörskurskurser på Konstfack kring mottot ”kritiskt och pragmatiskt”. Vi läser teoretiska texter och analyserar kritiskt den politiska diskursen, vi lär oss modeller och metoder samt tränar oss bland annat i presentationsteknik. Vi besöker olika sorters företag och föreningar och gör också våra egna fallstudier inom respektive bransch. Massvis av tid ägnas åt studenternas egna idéer och självfallet försöker vi bygga affärsmodeller runt dem, men lika viktigt är att diskutera såväl psykologiska som ideologiska aspekter. Likaså bjuder vi in såväl riskkapitalister som bransch-kunniga för att ge feedback på idéerna, men vi ägnar oss också åt att själva bidra på andra arenor än de traditionella, för att bredda horisonten av möjligheter.

I korthet försöker vi alltså balansera mellan olika kunskapsområden; både plocka in det ekonomiska, men också det som kan kallas humanistiskt, och hela tiden utgå från och förankra det i studenternas konstnärliga praktik.

Att jag själv är ekonom skulle kunna vara skadligt, men har en fördel. Jag kommer från en annan kunskapskultur, med andra pedagogiska metoder. Och just företagsekonomin är, skulle jag våga påstå, långt framme vad gäller innovativa, pedagogiska metoder: levande fallstudier, reflekterande team, projektprocesser, efterläsningar och annat, som inte verkar vara lika vanligt förekommande i konstnärliga och humanistiska utbildningar.

Pedagogiken är också en av de saker som brukar lyftas fram som en av styrkorna i ekonomiutbildningar. Däremot har de, speciellt på senare tid, fått kritik för att studenterna saknar bildning, inte lär sig att se saker ur olika perspektiv och inte ges utrymme att reflektera över meningen med allting. De anses helt enkelt sakna en humanistisk grund.¹

Här finns det alltså möjligheter till samarbeten framöver mellan de två kunskapsområden jag inledningsvis skisserade – och det behövs. Ja, man skulle önska sig att frågan om vad ekonomer och andra professioner behöver i form av kunskap om konst, kultur och humaniora skulle få lika hög prioritet, som den om att lära konstnärer, humanister och andra entreprenörskap och ekonomi.

FOTNOT

- ¹ Colby, A., Ehrlich, T., Sullivan, B., & Dolle, J. 2011. *Rethinking Undergraduate Business Education: Liberal Learning for the Profession*. San Francisco: Jossey-Bass.

SUMMARY

*Clown or Consultant?
Cross-pollination Between Arts
and Business Education*

The article is a personal account of the author's experience of teaching at both an arts and a business school, and of sometimes bringing the arts and the business students together in the classroom. Sometimes the outcomes are rather predictable, as when the artists look more inside and towards the future, while the business students tend to look more outside and towards the past. Other times the results are less in line with what politicians and others might believe, as when it is the business students that learn entrepreneurial thinking from the artists, and not necessarily the other way around.